

Benjo Maso

Gino Bartali (links) en Fausto Coppi (rechts) tijdens de Tour de France van 1952. Foto: Wilfrido Ghierini, journalist van *La Gazzetta dello Sport*.

De zaak van de drinkbus

'De rivaliteit tussen Coppi en Bartali deelt het land in tweeën', schreef Curzio Malaparte in 1948, 'en geen Italiaan ontkomt eraan partij te kiezen'. Het zou een boude bewering geweest zijn als de strijd tussen de twee wielerkampioenen zich tot sportief terrein beperkt had. Maar de grenzen daarvan werden inderdaad verre overschreden. Voor de meeste Italianen golden de beide renners als duidelijk herkenbare symbolen van de tegenstellingen die het land in de naoorlogse jaren beheersten.

Bartali, de oudste van de twee, stond daarbij voor traditie. Hij was een exuberante Toscaan die zich geen avond zonder wijn en sigaretten kon voorstellen. Hij was persoonlijk bevriend met De Gaspari, de leider van de *Democrazia Christiana* en etaleerde zo'n vroomheid dat zijn aanhangers zwoeren dat hij door engelen werd voortgeduwd.

Coppi, een introverte Noorderling van vijf jaar jonger, personifieerde het modernisme. Hij was pionier in het gebruik van wetenschappelijke voedingsmethoden en werd er zo sterk van verdacht socialist te zijn dat het Volksfront hem een parlamentszetel bood. In ieder geval sloeg hij nooit een kruis in het openbaar en vele gelovigen waren ervan overtuigd dat hij - Fausto! - zijn ziel aan de duivel had verkocht.

Tegenstellingen tussen traditioneel en modern speelden in die tijd overal in West-Europa een rol, maar in geen land zo intens als in Italië. Nergens waren de sociale verschillen zo groot. Nergens was de Kerk zo machtig en de Communistische Partij zo omvangrijk. Nergens bestond er zo'n schril regionaal contrast als tussen het geïndustrialiseerde Noorden en het achtergebleven Zuiden. Deze tegenstellingen waren zo sterk dat zij geen enkel aspect van de samenleving onberoerd lieten. Dit 'dualismo' kreeg zijn populairste literaire vorm in Guareschi's *Don Camillo*, maar kon zelfs in elke artistieke controverse gesignaleerd worden: het neo-realisme versus de traditionele Italiaanse film, Loren versus Lollobrigida, Callas versus Tebaldi.

Toch waren de tegenstellingen zelden absoluut. Italië dreigde niet uiteen te vallen. Het nationalisme was sterk ontwikkeld en de strijdende partijen hadden meestal zoveel gemeen dat tekens van onderlinge verbondenheid zelden afwezig waren. Geheel volgens dit stramien bewogen Don Camillo en Peppone hemel en aarde om elkaar niet te verliezen, omhelsde Loren Lollobrigida, feliciteerde Callas Tebaldi en bezocht De Gaspari communistenleider Togliatti in het ziekenhuis.

Ook Bartali en Coppi werden bijna gedwongen om dit patroon te volgen. Nooit wekten ze zoveel enthousiasme als in 1949, toen zij tijdens de Tour de France samenwerkten om de buitenlandse concurrenten te verslaan. Nooit werden ze zo verguisd als in het jaar

daarvoor, toen zij tijdens het wereldkampioenschap hun rivaliteit zwaarder lieten wegen dan de 'nationale eer'. En het is een foto waar zij elkaar bijstaan en niet bestrijden die zo populair is geworden dat zij tienduizenden malen op posters, affiches of ansichtkaarten is afgedrukt.

Maar waarom juist deze? De iconografie van de wielersport telt vele beelden waarop de beide rivalen zich eerder vrienden dan vijanden tonen. Er zijn foto's waarop zij elkaar omhelzen of arm in arm een duet voor de Italiaanse televisie zingen. Er is er zelfs een waarop Bartali zijn wiel afstaat aan Coppi die door een lekkende band is getroffen. Maar al deze beelden hebben een onoverkomelijk nadeel: zij zijn zo ondubbelzinnig dat nauwelijks iets aan de verbeelding wordt overlaten. De foto die hier staat afgedrukt heeft de enorme troef dat zij precies op het moment genomen is dat niets meer duidelijk is. Een van de twee rivalen geeft de ander een drinkbus, dat is zeker, maar wie aan wie? Heeft Bartali een aantal drinkbussen gehaald, er twee in zijn eigen houders gestoken en geeft hij Coppi er nu ook een? Of gaat het om een fles mineraalwater waarmee Coppi de bus in zijn linkerhand heeft gevuld en nu aan Bartali geeft? Is een van de vele andere versies die van het incident gegeven zijn misschien de juiste? Het zijn vragen die eindeloos besproken worden en waar nog steeds artikelen over verschijnen.

Dergelijke discussies zijn geen bijverschijnsel van de wielersport, maar vormden eens de essentie ervan. De komst van de televisie heeft dat allemaal veranderd - vandaar dat nog steeds zoveel over de jaren daarvoor wordt gepraat. In die tijd was de grote aantrekkingskracht van het wielrennen op de weg dat zelfs de meest bevoorrechte journalisten hoogstens enkele flarden van het verloop te zien kregen. Verslagen waren op zo weinig gegevens gebaseerd dat er altijd ruimte voor andere interpretaties overbleef. Een sport als voetbal was goed om naar te kijken, wielrennen goed om over te schrijven, te lezen en te praten. En dat gebeurde in het naoorlogse Italië meer dan waar dan ook. Naast de landelijke pers schreven vier gespecialiseerde sportbladen dagelijks over de belangrijke wedstrijden. Radioreporters verzorgden directe uitzendingen over het koersverloop. Marktonderzoeken toonden dat er in

cafés nergens zo veel over gepraat werd als over wielrennen.

Maar als dat zo is wijst het erop dat Malaparte ongelijk had. De rivaliteit van Coppi en Bartali verdeelde het land niet, maar verenigde het. Hun duels stimuleerden sociale en politieke tegenstanders tot gesprekken waarin tegenstellingen alleen in gesublimeerde vorm tot uiting kwamen en liet beide partijen delen in de trots over de suprematie die de twee kampioenen het Italiaanse wielrennen bezorgden.